

Botos Katalin:

Európai gondok: Versenyképesség integrált monetáris és dezintegrált fiskális politika mellett?

Yanis Varoufakis sokszor ír a *Project Syndicate* c honlapra. 2023-ban Európa vezetői ünnepelték, hogy az euró-övezet nem esett szét, a görögök se léptek ki az euró-rendszerből. Igaz, éveken át igen keserves viták tárgya volt, hogyan mentse meg a túlságosan eladósodott görög államot, amelynek a kötvényei, bár euróban voltak, igencsak azt várták, hogy az ECB segítsen rajtuk. Ehhez pedig a takarékos németeknek nem fűlt a foguk...

Végül is a „megoldás” olyan hatalmas összegű kölcsön nyújtása lett a görögöknek az ECB részéről, amelynek végtelen hosszú lejáratra van, s amiről a szaklapok már korábban is azt írták, hogy ezt a görögök ugyan sose tudják majd visszafizetni. (Ha arra gondolunk, hogy az 1820-as években a törökök elleni küzdelemben felvett angol kölcsönöket is 200 éven keresztül görgették maguk előtt, amíg napjainkra kifizették – de nem engedték el nekik! –, cseppet se csodálkozunk ezen).

Nem meglepő, hogy az egykori görög politikus bizony nem boldog az EU rendszerével. Úgy tűnik, Varoufakis egyértelműen a szupranacionális modell híve lenne; csak hát egyelőre ezt az európai országok jelentős része nem támogatja. (Mi se). Márpedig egy olyan típusú központi bank nélkül, mint a Fed, nem lehet megtámogatni azt az ipari beruházási igényt, amire Európának szüksége lenne, gazdasága modernizálásához... Mert igaz ugyan, hogy a 2008-as válságot mindkét régió hatalmas pénz-beinjektálással oldotta meg, kihúzva közpénzekből a bajba került magánhitelezőket (azaz, a terheket a közre háritották). De ennek ára egy viszonylag hosszan tartó stagnálás lett, ami végül is politikai feszültségekhez vezetett, mind az USA-ban, mind Európában.

Az USA-ban azonban a leghatározottabban fordulatot vett a korábban az állami beavatkozást olyannyira ellenző közgazdasági gondolkodás. Olvashatjuk a szakmai elemzésekben, hogy nem tud az USA versenyezni Kína államkapitalista kihívásával, ha maga is nem erősíti meg az állami támogatást. Nem államosítani, de állami eszközökkel támogatni a magánvállalatokat: íme, ez az új krédó!

Európa azonban nem rendelkezik olyan intézmény-rendszerrel, ami ezt meg tudná valósítani. Ehhez sokkal nagyobb költségvetésre lenne szüksége... s olyan döntési mechanizmusra, amelyben van egy föderális állam, amely szabadon dönt a pénzek felhasználásáról. Amely pénzek adó formájában a központi költségvetésbe folynak be. Persze: lennének lokális adók is, a helyi feladatokhoz; de az arány nem az lenne, ami ma. Ha az adóbevételeknek csak a töredéke fölött dönthet Brüsszel, hogyan valósítson meg grandiózus beruházási terveket? *Ez a felemás modell: integrált monetáris szféra, és dezintegrált fiskális szféra, működésképtelen.* (A görög adósság-kérdést véső soron, mint láttuk, úgy oldották meg, hogy a hitel fejében rendkívüli megszorításokat kényszerítettek a görög EU-s polgárokra...) Varoufakis azt hajtogatja, hogy az erős gazdasággal bíró államok neo-merkantilizmusa a hibás. Mert a németek, hollandok jól el tudnak adni Amerikának a (korlátlanul teremthető) dollár fejében; s nem törődnek, úgymond, másokkal. Hát igen. Ez olyannyira így van, hogy a németek a legutóbbi időkben fel is adták, hogy betartsák az ortodox EU-elvet, miszerint „állami pénzt nem

adunk a vállalatok támogatására!” Nagyarányú támogatási programot indítottak el Németországban. Ezt természetesen a szegényebb országok nem tudják követni, ha akarnák sem; s így a szakadék az EU gazdaságai között egyre nő. Igaz ugyan, hogy az ECB végül mégis csak bevetette egy fontos ügy érdekében a monetáris politika fegyverét: nagy mennyiségű pénzt teremtett – a német Bundesbank ellenzése ellenére! – a nehéz helyzetben lévő olasz gazdaság megmentésére, hogy elkerüljék a görög helyzethez hasonló állapotot az EU egyik alapító tagállamában...

A németek minden bizonnyal megoldják majd valahogy a gondjaikat. (Bár ezek a gondok nem csekélyek. Hiszen a modern iparhoz nemcsak pénz kell, hanem *emberi tőke* is. És úgy tűnik, ennek nincsenek bővében a korábban humán kapacitásukra oly büszke németek...) *Európa egésze* azonban mindenképpen lemarad a két nagy: az USA és Kína mögött. Hiába, a méretek számítanak... Ráadásul itt van az ukrajnai háború is, nem kevés áldozattal az EU tagországok részéről. (Nem tudja az ember elhessenteni azt a gondolatot, hogy az ukrán szuverenitásra annyira vigyázó USA az orosz gázra támaszkodó német versenyképességet nem véletlenül verte szét... Így csak egy komoly versenytárral kell megmérkőznie, Kínával...)

Úgy tűnik, hogy Amerika felhagy eddigi piacgazdasági doktrínájával és elérkezett a szocialista gazdasághoz... legalább is, amolyan kínai módra...De mivel Európa – közös fiskális politika híján – nem képes versenyezni sem a kínai államkapitalizmussal, sem a változóban lévő amerikai gazdaságpolitikával – további tévesztés és lemaradás vár rá.

Csongrád, 2023. december